

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gruodžio 29 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gedimino Sagačio, Antano Simiškio (kolegijos pirmininkas) ir Algirdo Taminsko (pranešėjas),
teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovės D. T. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2022 m. balandžio 14 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės D. T. ieškinį atsakovei akcinei draudimo bendrovei „Compensa Vienna Insurance Group“ dėl draudimo išmokos priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl automobilio savanoriško draudimo sutarties nuostatos, apibrėžiančios nedraudžiamąjį įvykį, sąžiningumo kontrolės, taip pat proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodymų vertinimą ir apeliacinės instancijos teismo sprendimo turinį, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės 16 170,75 Eur draudimo išmoką; 5 proc. procesines palūkanas; bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad 2020 m. sausio 21 d. sudarė su atsakove automobilio savanoriško draudimo sutartį, kuriuo buvo apdrausta ieškovei nuosavybės teise priklausanti transporto priemonė – automobilis „Volkswagen Touareg“ (toliau – automobilis), valst. Nr. (duomenys neskelbtini). Automobilis buvo apdraustas „Ekstra kasko“ draudimo rizikos paketu, t. y. nuo visų staigių ir netikėtų transporto priemonės apgadinimų dėl išorinės jėgos poveikio ar vagystės, išskyrus nedraudžiamuosius įvykius ir kitas draudimo sutartyje nurodytas išimtis. 2020 m. gegužės 18 d. automobilis buvo apvogtas. Žalos administravimo metu ieškovė bendradarbiavo su atsakove, teikė visus reikalingus dokumentus, buvo sudaryta automobilio remonto darbų sąmata, apskaičiuotas žalos dydis, tačiau 2020 m. liepos 10 d. atsakovė priėmė sprendimą nemokėti ieškovei draudimo išmokos, nes automobilio kompiuterinės diagnostikos rezultatai prieštarauja ieškovės sutuoktinio nurodytomis aplinkybėms. Ieškovės manymu, atsakovės priimtas sprendimas yra neteisėtas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2021 m. spalio 18 d. sprendimu ieškinį tenkino – priteisė ieškovei iš atsakovės 16 170,75 Eur draudimo išmoką, 5 proc. procesines palūkanas, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
5. Byloje nustatytos šios faktinės aplinkybės:
 - 5.1. 2020 m. sausio 21 d. ieškovė su „Seesam Insurance AS“ Lietuvos filialu, kurio visas teises ir pareigas nuo 2020 m. liepos 1 d. perėmė atsakovė, sudarė automobilio savanoriško draudimo sutartį; automobilis buvo apdraustas „Ekstra kasko“ draudimo rizikos paketu, t. y. nuo visų staigių ir netikėtų transporto priemonės apgadinimų dėl išorinės jėgos poveikio ar vagystės, išskyrus nedraudžiamuosius įvykius ir kitas draudimo sutartyje nurodytas išimtis;
 - 5.2. vienas nedraudžiamųjų įvykių apibrėžtas draudiko Kelių transporto priemonių savanoriškojo draudimo taisyklių Nr. 006 (toliau – Draudimo taisyklės) 8.1.23 punkte: jei klastojami duomenys apie įvykį ar jo padarinius, draudikui nurodomos tikrovės neatitinkančios aplinkybės arba kitais būdais siekiama neteisėtai ir (arba) nesąžiningai gauti draudimo išmoką ar ją padidinti;
 - 5.3. automobiliu naudojo ieškovės sutuoktinis E. T.;
 - 5.4. 2020 m. gegužės 15 d. (penktadienį) nuo 16 val. ieškovės sutuoktinis paliko automobilį stovėti prie sodybos;
 - 5.5. automobiliu laikotarpiu nuo 2020 m. gegužės 15 d. (penktadienio) 16 val. iki 2020 m. gegužės 18 d. (pirmadienio) 5.15–6.15 val. nesinaudojo; sekmadienį po pietų iš automobilio buvo paimti riedučiai;
 - 5.6. 2020 m. gegužės 18 d. (pirmadienį), ieškovės teigimu, apie 5.15–6.15 val. buvo pastebėta, jog automobilis buvo apvogtas: buvo išmontuoti ir pasisavinti veidrodėliai, varas, vairuotojo pusėje esančios oro pagalvės, priekiniai ir galiniai žibintai, prietaisų skydelis, multimedija, salono apdailos detalės, visi ratai ir kt.; apie įvykį buvo nedelsiant informuota policija bei atsakovė; buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl vagystės, ieškovė ir jos sutuoktinis buvo pripažinti nukentėjusiais;
 - 5.7. atsakovė pripažino, kad automobilio remontas yra netikslingas, ir ieškovė pardavė automobilį už 4000 Eur;
 - 5.8. 2020 m. birželio 3 d. buvo atlikta automobilio elektroninių klaidų apklausa, fiksuotos klaidos, dėl jų UAB „Autojuta“ atsakovei pateikė paaiškinimą;
 - 5.9. elektroninę apklausą atlikęs technikas-diaagnostikas A. P., apklaustas teismo posėdžio metu, nurodė, jog atliekant automobilio elektroninių klaidų apklausą yra nuskaitoma automobilio detalių gedimai, nurodytas diagnostikos protokole laikas gali nesutapti su klaidų

atsiradimo ir gedimo laiku – tai išsamiai gali paaiškinti tik oficialus „Volkswagen“ automobilių gamintojas;

- 5.10. atsakovė teismui pateikė „Volkswagen“ grupės automobilių importuotojo Baltijos šalims „Moller Baltic Import SE“ (Ryga, Latvija) atsakymą, bet nesikreipė į automobilio gamintoją, nepateikė teismui informacijos dėl atliktos automobilio diagnostikos protokole fiksuoto automobilio detalių gedimo laiko;
- 5.11. teismo posėdyje apklaustas liudytojas „Volkswagen“ meistras-technikas M. K. (M. K.) (Estija) patvirtino, kad yra atsakovės darbuotojas Estijos atstovybėje, dėl to teismas šio liudytojo parodymus vertino kritiškai;
- 5.12. byloje apklausti liudytojai J. Z., D. Š., R. L. (ieškovės kaimynai) patvirtino, jog ir šeštadienį, ir sekmadienį matė automobilį tvarkingą; teismas nenustatė pagrindo netikėti šių liudytojų parodymais;
- 5.13. ikiteisminio tyrimo medžiagoje nėra duomenų, kad ieškovė ar jos sutuoktinis pateikė neteisingą ar melagingą informaciją apie pavogtas automobilio detales, jų dingimo laiką ar aplinkybes, kurioms egzistuojant buvo apvogtas automobilis.
6. Teismas pažymėjo, kad atsakovė, įrodinėdama, jog ieškovės sutuoktinis nurodė tikrovės neatitinkančias aplinkybes apie įvykį (tai pagal Draudimo taisyklės galėtų būti pagrindu atsisakyti mokėti draudimo išmoką), remiasi automobilio kompiuterinės diagnostikos duomenimis, kurie neįrodo automobilio detalių demontavimo laiko, o skirti tik pačių klaidų buvimui faktui nustatyti. Atsakovei nepateikus kitų šaltinių neginčijamų įrodymų dėl automobilio detalių vagystės laiko ir aplinkybių, teismas pripažino, kad ieškovė įrodė savo ieškinio pagrįstumą ir atsakovei atsirado pareiga išmokėti jai draudimo išmoką.
7. Atsakovė atsiliepime į ieškinį nurodė, kad jei teismas pripažins įvykį draudžiamuoju, atsakovė sutinka su ieškovės pateiktu automobilio vertės nustatymu ir nuostolių dydžio neginčija, todėl teismas ieškinį tenkino visiškai.
8. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal atsakovės apeliacinį skundą, 2022 m. balandžio 14 d. sprendimu pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė.
9. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad atsakovei tenka pareiga įrodyti, jog draudėjas ar jo įgaliotas asmuo pateikė draudikui klaidinančią, neteisingą, melagingą ar tikrovės neatitinkančią informaciją apie draudžiamąjį įvykį. Tačiau vien klaidingos informacijos pateikimas nėra pakankama sąlyga nesimokėti draudimo išmokos, kadangi formalus Draudimo taisyklių 8.1.23 punkto taikymas yra nesuderinamas su esminiu imperatyvaus įstatymo reglamentavimo, kuriam detalizuoti skirta aptariama norma, tikslu – išsiaiškinti įvykio, kurį prašoma pripažinti draudžiamuoju, aplinkybes ir priimti sprendimą dėl draudimo išmokos mokėjimo.
10. Atsisakymą mokėti draudimo išmoką atsakovė grindė aplinkybe, kad automobilio naudotojai jai pateiktuose paaiškinimuose (raštu ir žodžiu) nurodė tikrovės neatitinkančias aplinkybes – atsakovė, atlikusi automobilio kompiuterinę diagnostiką, nustatė, kad atskirų pavogtų detalių atjungimo laikas buvo užfiksuotas 2020 m. gegužės 16 d. ir 2020 m. gegužės 17 d., t. y. automobilis, priešingai nei nurodyta ieškovės (draudėjos) paaiškinimuose, tuo metu negalėjo būti tvarkingas.
11. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, įvertinusi automobilio naudotojų draudikui (atsakovei) pateiktus paaiškinimus apie įvykio aplinkybes, taip pat atsakovės pateiktas įrodinėjimo priemones, nesutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovės pateiktos įrodinėjimo priemonės nėra patikimos ir kad jų pagrindu nėra galimybės nustatyti automobilio detalių demontavimo momento. Bylos nagrinėjimo metu automobilio naudotojai paaiškino, kad automobilis iki jo detalių vagystės buvo tvarkingas ir naudojamas, prietaisų skydelio indikatoriai nefiksavo jokio automobilio sistemų gedimo. Byloje atsakovės pateikti rašytiniai įrodymai – automobilio gamintojo atstovo atsakymai į atsakovės užduotus klausimus, taip pat liudytojo M. K. paaiškinimai – sudaro pagrindą spręsti, kad, 2020 m. gegužės 18 d. 11 val. įjungus transporto priemonės variklį, diagnostikos protokole užfiksuoti duomenys apie prarastą detalių (modulių) ryšį patvirtina tiek realųjį laiką (datą), tiek tikimybę, kad klaidos atsirado kaip detalių demontavimo, o ne techninio gedimo pasekmė.
12. Kompiuterinės diagnostikos protokole pateikti duomenys, kad automobilio dalys ryšį su valdymo bloku prarado iki draudėjos (ieškovės) ar kito automobilio naudotojo įvardyto vagystės laiko. Iš šiose protokole pateiktų duomenų apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad dauguma detalių (prietaisų skydelio valdymo modulis, klimato kontrolės modulis, žibintų lemputės ir kt.) ryšį su automobilio valdymo bloku prarado dar 2020 m. gegužės 16 d. Apeliacinės instancijos teismas nenustatė pagrindo vertinti šiuos duomenis kaip nepatikimus, konstatavęs, kad patikros metu įjungus automobilio deginą bei klaidų įrašymo metu buvo užfiksuotas realus kalendorinis laikas. Teisėjų kolegijos vertinimu, akivaizdu, jog įvertinus automobilio detalių vagystės apimtį, nei ieškovė, nei jos sutuoktinis 2020 m. gegužės 17 d. vakare negalėjo matyti automobilio tvarkingo.
13. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad automobilio naudotojai nurodė klaidinančią ir realybės neatitinkančią informaciją apie esmines įvykio aplinkybes. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsižvelgus į tai, kad nėra aiškios įvykio aplinkybės, o draudikas (atsakovė) nustatė ir įrodė (Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 98 straipsnio 7 dalis), kad įvykis įvyko kitomis, nei nurodo draudėja (ieškovė) ar jos įgaliotas asmuo, aplinkybėmis, yra pagrindas, vadovaujantis Draudimo taisyklių 8.1.23 punktu, ginčo įvykį laikyti nedraudžiamuoju.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

14. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2022 m. balandžio 14 d. sprendimą ir palikti galioti Kauno apylinkės teismo 2021 m. spalio 18 d. sprendimą; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 14.1. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai byloje savo iniciatyva nevertino draudimo sutarties (vartojimo sutarties) sąlygos, pagal kurią nedraudžiamuoju įvykiu laikoma situacija ir draudikas neatlygina žalos apdraustam objektui, jei draudikui nurodomos tikrovės neatitinkančios aplinkybės, nors tokia apeliacinės instancijos teismo pareiga yra nustatyta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.228⁴ straipsnio 9 dalyje, 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyvoje 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT, Teisingumo Teismas) praktikoje. Draudimo taisyklių sąlyga pažeidžia draudimo sutarties šalių pusiausvyrą, yra nesąžininga, pernelyg abstrakti, paneigianti draudimo esmę ir negali būti laikoma teisėtu pagrindu draudikui atsisakyti išmokėti draudimo išmoką. Vien tik galimai klaidingos informacijos arba informacijos, kuri neatitinka kompiuterinės diagnostikos duomenų, pateikimas, nesiaikšinant priežastinio ryšio tarp pateiktos informacijos ir įvykio, negali būti pagrindas atsisakyti išmokėti draudimo išmoką. Aplinkybių, kurios atitiktų šią sąlygą, vertinimas yra paliekamas išimtinai draudikui ir aiškinamas tik jo naudai, neatsižvelgiant į tai, jog draudimo sutartis sudaroma prisijungimo būdu (CK 6.193 straipsnio 4 dalis). Kai vartojimo sutartis yra sudaromos prisijungimo būdu (vartotojiu neturint galimybių derėtis dėl draudimo sutarties sąlygų), sutarties sąlygos turi būti aiškinamos vartotojų ir sutartį prisijungimo būdu sudariusios šalies naudai. Nagrinėjamos bylos atveju apeliacinės instancijos teismas ieškovės nenaudai pritaikė abstrakčią, neaiškią draudimo sutarties sąlygą.
 - 14.2. Apeliacinės instancijos teismas taip pat pažeidė Draudimo įstatymo 98 straipsnio 8 dalį, kadangi, esant draudžiamajam įvykiui (automobilio detalių vagystei), sprendamas ginčas dėl draudimo išmokos mokėjimo, nevertino tokių svarbių aplinkybių kaip draudėjo kaltė, draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumo, jo priežastinio ryšio su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydžio. Net ir tuo atveju, jei ieškovė ir būtų tyčia ar dėl didelio neatsargumo neįvykdžiusi kokių nors savo įsipareigojimų draudikui (nors taip nebuvo), kurie turi būti vykdomi po draudžiamąjo įvykio, draudikas vis tiek privalėtų išmokėti draudimo išmoką, jeigu šių įsipareigojimų

nevykdymas neturėjo įtakos draudžiamojai įvykio atsiradimui.

- 14.3. Nepasisakydamas dėl didžiosios dalies pirmosios instancijos teisme surinktų ir ištirtų įrodymų apeliacinės instancijos teismas pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 176, 185 straipsnius, kuriuose įtvirtintos įrodymų vertinimo taisyklės, taip pat civilinio proceso normos, reglamentuojančias teismo sprendimo turinį ([CPK](#) 331 straipsnio 4 dalies 4 punktą), nevertino 4 liudytojų parodymų, techniko-diaagnostiko A. Paulausko parodymų, automobilių inžinerijos specialistų 2020 m. gruodžio 23 d. kompiuterinės diagnostikos ekspertinio vertinimo.
15. Atsakovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, skundžiamą apeliacinės instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 15.1. Teismų praktikoje pripažįstama, kad draudimo sutartis yra fiduciarinė sutartis, grindžiama jos šalių didžiausio tarpusavio pasitikėjimo principu, todėl draudimo sutarties šalys privalo atskleisti viena kitai visą informaciją, kuri gali būti reikšminga tiek šiai sutarčiai sudaryti bei jos sąlygoms nustatyti, tiek ir jai vykdyti. Įvardyti draudimo sutarties ypatumai lemia didesnę šios sutarties šalių pareigą bendradarbiauti ir kooperuotis, ypač vykdant sutartį ([CK](#) 6.38 straipsnio 3 dalis). Bendradarbiavimo pareigos nevykdymas gali lemti neigiamų padarinių atsiradimą draudėjui. Atsižvelgiant į tai, atsakovės vertinimu, jokie kompromisai vykdant draudimo sutartį ir draudėjui pranešant apie įvykį negalimi – draudėjas privalo būti maksimaliai atviras, nieko neslėpti ir nenutyliėti, neiškraipyti jam žinomų faktų. Priešingu atveju draudimo sutartis taptų ne fiduciarine rizikos sutartimi, nebūtų galimybės draudikui įvertinti prisiimanos rizikos, pasiūlyti draudėjui draudimo apsaugos už atitinkamą įmoką.
- 15.2. Kaip teisingai nurodė apeliacinės instancijos teismas, apžvelgdamas kasacinio teismo praktiką byloje dėl draudiko atsisakymo mokėti draudimo išmoką, draudimo išmokos nemokėjimas turi būti proporcinga priemonė draudėjo padarytam draudimo sutarties pažeidimui, nes priešingu atveju būtų paneigiamas pats draudimo tikslas. Kitaip tariant, draudikas dėl nereikšmingo draudimo sutarties pažeidimo negali atsisakyti vykdyti prievolės mokėti draudimo išmoką. Tiek draudikas, tiek apeliacinės instancijos teismas vertino, kad ieškovės ir jos sutuoktinio nurodytos aplinkybės apie tariamą automobilio detalių vagystę ne tik neatitinka tikrovės, tačiau toks neatitikimas niekaip nepaaiškinamas sąžiningo suklydimu ir yra esminė klūtis siekiant įsitikinti draudžiamojai įvykio buvimu ir realumu.
- 15.3. Apeliacinės instancijos teismas Draudimo taisyklių 8.1.23 punkto dalies „draudikui nurodomos tikrovės neatitinkančios aplinkybės“ nevertino savo iniciatyva sąžiningumo aspektu (pažymėtina, kad to nedarė ir pirmosios instancijos teismas bei viso proceso metu tokio klausimo nekėlė ir pati ieškovė) tik dėl to, kad pati sąlyga yra pakankamai aiški, o teismų praktika dėl tokios ar panašios sąlygos aiškinimo ir taikymo yra pakankamai išplėtotą, t. y., esant sąžiningam draudėjo suklydimui ir tai patvirtinant kitiems įrodymams, nei atsakovė, nei kitas draudikas tokios sąlygos savaime netaikys. Nenustačius sąžiningo draudėjo ar apdraustojos suklydimu dėl apie įvykį nurodytų aplinkybių, draudikui neturėtų būti keliamą prievolė įrodyti, kokiomis tiksliai aplinkybėmis įvykis įvyko.
- 15.4. Atsakovė apeliaciniame skunde nurodė, kad ieškovės nurodytų liudytojų parodymai vertintini itin kritiškai, jie nėra tikslūs bei nuoseklūs, liudytojai parodymus davė nuotoliniu būdu fiziškai būdami ieškovės atstovo advokato darbo vietoje. Nors apeliacinės instancijos teismas dėl nurodytų liudytojų – ieškovės kaimynų – ir nepasisakė, tai nelaikytina proceso teisės pažeidimu, tuo labiau kad kiti byloje esantys įrodymai yra žymiai svesnesni, tikslesni bei turintys didesnę įrodomąją reikšmę. Esminiai momentai vertinant įrodymus šios bylos kontekste, ypač kiek tai susiję su kompiuterine diagnostika, yra tai, kad visos automobilio valdymo blokuose fiksuotos klaidos indikuoja prarastą ryšį su dingusiomis automobilio dalimis ir tai tiesiogiai koreliuoja su fiziniu tų dalių nebuvimu automobilyje. Pirmosios instancijos teismas byloje esančius įrodymus vertino paviršutiniškai, selektyviai, be jokio teisėto ir faktinio pagrindo vieniems įrodymams suteikdamas prioritetinę reikšmę, o kitus be jokio pagrindo atmesdamas kaip nepatikimus. Apeliacinės instancijos teismas šią klaidą ištaisė ir pagrįstai laikė, kad byloje esantys įrodymai, pagrindžiantys automobilio detalių dingimo laiką, yra pakankamai patikimi ir objektyvūs, leidžiantys daryti labiau tikėtiną išvadą apie tai, kad automobilio detalės dingo dar 2020 m. gegužės 16 d.
- 15.5. Atsakovė papildomai atkreipia kasacinio teismo dėmesį, kad ieškovei panašus įvykis nėra pirmasis.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl draudimo taisyklių nuostatų, įtvirtinančių tikrovės neatitinkančių aplinkybių apie įvykį nurodymą draudikui kaip pagrindą nemokėti draudimo išmokos, vertinimo sąžiningumo aspektu

16. Kasaciniame skunde teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai byloje savo iniciatyva nevertino draudimo sutarties (vartojimo sutarties) sąlygos, pagal kurią nedraudžiamuoju įvykiu laikoma situacija ir draudikas neatlygina žalos apdraustam objektui, jei draudikui nurodomos tikrovės neatitinkančios aplinkybės. Ieškovės nuomone, tokia draudimo taisyklių sąlyga pažeidžia draudimo sutarties šalių pusiausvyrą, yra nesąžininga, pernelyg abstrakti, paneigianti draudimo esmę ir negali būti laikoma teisėtu pagrindu draudikui atsisakyti išmokėti draudimo išmoką.
17. Nagrinėjamoje byloje nėra ginčo dėl to, kad šalių sudaryta gyventojų turto draudimo sutartis priskirtina vartojimo sutartims, kadangi ieškovė ją sudarė, apdrausdama savo ir šeimos poreikiams naudojamą asmeninį turtą ([CK](#) 6.228¹ straipsnis).
18. Vadovaujantis kasacinio teismo teisės aiškinimo ir taikymo praktika, teismas *ex officio* (pagal pareigas) turi kvalifikuoti vartojimo sutartis ir atlikti tokių sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolę pagal [CK](#) 6.228⁴ straipsnio 2 dalyje išdėstytus kriterijus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-272/2011; 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-156/2012; 2017 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-245-611/2017, 32 punktas; 2018 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-701/2018, 38 punktas).
19. Nagrinėjamo atveju ieškovė kelia klausimą dėl draudimo sutarties sąlygos, įtvirtintos Draudimo taisyklių 8.1.23 punkte, – draudikas neatlygina žalos apdraustam objektui, jei klastojami duomenys apie įvykį ar jo padarinius, draudikui nurodomos tikrovės neatitinkančios aplinkybės arba kitais būdais siekiama neteisėtai ir (arba) nesąžiningai gauti draudimo išmoką ar ją padidinti – sąžiningumo. Teisėjų kolegija pažymi, kad ieškovė nekėlė aptariamų draudimo sutarties sąlygos sąžiningumo klausimo nagrinėjant bylą pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad tokiu atveju, kai bylos šalys byloje nekelia vartojimo sutarties sąlygų sąžiningumo klausimo ir bylą nagrinėjantys teismai nekilo abejonių dėl sutarties sąlygų sąžiningumo, vien tai, jog teismo procesinio sprendimo motyvuojamojoje dalyje nepateikta atitinkamų argumentų, savaime nereikia, jog teismas neatliko sutarties sąlygų sąžiningumo kontrolės.
20. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą išaiškinta, jog sąlygų nesąžiningumą vartojimo sutartyse reglamentuoja [CK](#) 6.228⁴ straipsnis,

įgyvendinantis 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-701/2018, 37, 38 punktai).

21. [CK](#) 6.228⁴ straipsnio 2, 3 ir 6 dalys nustato kriterijų, kurie turi būti taikomi siekiant kvalifikuoti vartojimo sutarties sąlygos nesąžiningumą, sistemą. Kasacinio teismo praktika dėl [CK](#) 6.228⁴ straipsnio normų dėl vartojimo sutarties sąlygų vertinimo sąžiningumo aspektu aiškinimo ir taikymo išsamiai ir apibendrintai pateikta kasacinio teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-289-1075/2018, 2020 m. vasario 17 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-7-4-611/2020 ir kt.
22. Kasacinis teismas apibendrintai yra išskyręs du nesąžiningų sutarčių sąlygų arba sąžiningumo kontrolės aspektus: procedūrinį (t. y. sąlygų įtraukimo į sutartį kontrolę) ir materialinį (sutarties turinio kontrolę) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-701/2018, 36 punktas; 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-289-1075/2018, 46 punktas; 2019 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-152-1075/2019, 31 punktas).
23. Procedūrinis sąžiningumo kontrolės aspektas dar kitaip vadinamas skaidrumo reikalavimu. Pagal [CK](#) 6.228⁴ straipsnio 6 dalies formuluotę, „bet kuri vartojimo sutarties rašytinė sąlyga turi būti išreikšta aiškiai ir suprantamai“, tokiu būdu užtikrinant skaidrumo reikalavimo laikymąsi.
24. Remiantis ESTT praktika, susijusia su skaidrumo reikalavimo aiškinimu, sutarčių sąlygos neatitinka skaidrumo reikalavimo, jei jos nėra išreikštos aiškiai ir suprantamai. Teisingumo Teismas išaiškino, kad sutarčių sąlygų skaidrumo reikalavimas neturėtų būti susiaurintas iki suprantamumo tik formalioju ir gramatiniu požiūriu, bet, priešingai, jį reikia aiškinti plačiai. Taigi sutarties sąlygos aiškumo ir suprantamumo reikalavimą reikia suprasti kaip reiškiantį ir tai, kad vartotojui būtų sudaryta galimybė pagal tikslus ir suprantamus kriterijus numatyti ekonominius padarinius, kurių jam atsiranda dėl sutarties sąlygos (žr., pvz., 2017 m. rugšėjo 20 d. sprendimo byloje *Andriciuc ir kt.*, C-186/16, 44–45 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
25. ESTT yra pažymėjęs, kad net jei sutarties sąlyga gramatiškai suformuluota teisingai, vartotojas galėjo nesuprasti sąlygos reikšmės. Klausimą, ar vartotojas galėjo suprasti sutarties sąlygą, teismas turi spręsti atsižvelgdamas į visas faktines aplinkybes ir į pastabumo lygį, kurio galima tikėtis iš vidutinio, pakankamai informuoto ir protingai pastabaus bei nuovokaus vartotojo (žr., be kita ko, ESTT 2014 m. balandžio 30 d. sprendimą byloje *Kasler ir Kaslernė Rabai prieš OTP Jelzalogbank Zrt*, C-26/13; 2015 m. vasario 26 d. sprendimą byloje *Bogdan Matei, Ioana Ofelia Matei prieš SC Volksbank Romania SA*, C-143/13; 2015 m. balandžio 23 d. sprendimą byloje *Jean-Claude Van Hove prieš CNP Assurances SA*, C-96/14).
26. Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas vienas sąžiningumo kontrolės taikymo srities ribojimas, nustatant, kad sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškiai, suprantama kalba. Savo esme analogiška nuostata, kuria į Lietuvos teisę perkeliama Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 2 dalis, įtvirtinta [CK](#) 6.228⁴ straipsnio 7 dalyje, pagal kurią vartojimo sutarties dalyką apibūdinančių sąlygų, taip pat su parduotų prekių ar suteiktų paslaugų ir jų kainos atitikimu susijusių sąlygų vertinimas nesąžiningumo požiūriu yra atliekamas tik tuo atveju, kai šios sąlygos neatitinka skaidrumo principo, t. y. nėra aiškios ir suprantamos vartotojui.
27. Prie sąvokos „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 2 dalį, priskirtinomis sutarties sąlygomis reikia laikyti tas, kuriose įtvirtintos esminės prievolės pagal šią sutartį ir kurios, būdamos tokios, apibrėžia šią sutartį (žr. ESTT 2010 m. birželio 3 d. sprendimo byloje *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid prieš Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc)*, C-484/08, 34 punktą; 2014 m. balandžio 30 d. sprendimo byloje *rp?d K?sler, Hajnalka K?slernė R?bai prieš OTP Jelz?logbank Zrt*, C-26/13, 49 punktą).
28. Siekiant nustatyti, ar sutarties sąlyga priskirtina prie sąvokos „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 2 dalį, ši sąvoka turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į sutarties pobūdį, bendrą struktūrą ir visas nuostatas, taip pat teises ir faktines aplinkybes (žr. ESTT 2014 m. balandžio 30 d. sprendimo byloje *rp?d K?sler, Hajnalka K?slernė R?bai prieš OTP Jelz?logbank Zrt*, C-26/13, 50 ir 51 punktus).
29. Kalbant apie draudimo sutarties sąlygas, Direktyvos 93/13/EEB preambulės devynioliktoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad nėra vertinamas tokiose sutartyse draudžiamąją riziką ar draudiko atsakomybę aiškiai apibrėžiančių arba apribojančių sąlygų nesąžiningumas, nes į šiuos apribojimus atsižvelgiama apskaiciuojant vartotojo mokamos įmokos dydį.
30. Pareigą patikrinti, ar konkreči draudimo sutarties sąlyga apriboja draudžiamąją riziką ar draudiko atsakomybę ir nustato esmines prievoles pagal nagrinėjamą draudimo sutartį, ESTT nustatė nacionaliniam teismui (žr. ESTT 2015 m. balandžio 23 d. sprendimo byloje *Jean-Claude Van Hove prieš CNP Assurances SA*, C-96/14, 36 punktą).
31. Remiantis [CK](#) 6.987 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta draudimo sutarties samprata, minėta sutartimi draudikas įsipareigoja už sutartyje nustatytą draudimo įmoką sumokėti draudėjui arba trečiajam asmeniui, kurio naudai sudaryta sutartis, įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytą draudimo išmoką, apskaiciuotą įstatyme ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka, jeigu įvyksta įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytas draudžiamasis įvykis.
32. Draudimo sutartimi draudimo objektui (draudėjo ar naudos gavėjo turiniams interesams) suteikiama apsauga – įsipareigojimas mokėti draudimo išmoką įvykus draudžiamajam įvykiui (Draudimo įstatymo (redakcija, galiojusi nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2020 m. birželio 15 d.) 2 straipsnio 10 dalis). Draudimo apsauga nustatoma tiek draudiko parengtomis draudimo rūšies taisyklėmis (standartinės sąlygos), tiek draudimo polise aptartomis individualiomis sąlygomis. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad draudimo taisyklės yra standartinės, bendros sąlygos, paprastai taikomos visiems draudėjams, sudarantiems atitinkamos draudimo rūšies sutartį su tuo pačiu draudiku, o draudimo polise nurodomi ne bendri, bet konkrečią sutartį individualizuojantys duomenys (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315/2006; 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-257/2009; 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143-313/2016, 18 punktas).
33. Paprastai draudimo rūšies taisyklėse nustatomi atvejai, kurie laikytini draudžiamaisiais įvykiais, taip pat kurie tokiais nelaikomi. Šie atvejai kasacinio teismo praktikoje pripažįstami esmine draudimo sutarties sąlyga (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-316/2013; 2014 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279/2014; 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143-313/2016; 2016 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-424-701/2016, 48 punktas).
34. Kasacinis teismas formuoja nuoseklią praktiką, kad nedraudžiamieji įvykiai yra esminė draudimo sutarties sąlyga, todėl jie draudimo sutartyje turi būti apibrėžti aiškiai ir nedviprasmiškai; turi būti aiškiai nurodyti įvykiai ar veiksmai, kurių rizikos draudikas draudimo sutartimi neprisiima ir kurių atveju jis neturi pareigos mokėti draudimo išmoką (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-461-378/2017](#) 24 punktą).
35. Nagrinėjamu atveju vieną nedraudžiamųjų įvykių apibrėžiantis Draudimo taisyklių 8.1.23 punktas, kuriame nurodyta, kad draudikas neatlygina žalos apdraustam objektui, jei klostojami duomenys apie įvykį ar jo padarinius, draudikui nurodomos tikrovės neatitinkančios aplinkybės arba kitais būdais siekiama neteisėtai ir (arba) nesąžiningai gauti draudimo išmoką ar ją padidinti, vertintinas kaip viena esminių draudimo sutarties sąlygų. Kartu teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad sprendžiamas, ar aptariama draudimo sutarties nuostata patenka į [CK](#) 6.228⁴ straipsnio 7 dalyje įtvirtintos išimties reguliavimo sritį, teismas turi patikrinti, ar tokia sąlyga suformuluota aiškiai ir suprantamai.

36. [CK](#) 6.228⁴ straipsniu nustatyta vartotojų apsaugos sistema pagrįsta idėja, kad vartotojas yra silpnesnėje padėtyje nei verslininkas dėl, be kita ko, turimos informacijos lygio, todėl sutarčių sąlygų aiškumo ir suprantamumo, taigi, ir skaidrumo, reikalavimą reikia suprasti kaip reikalavimą, leidžiantį vartotojui (draudėjui) ne tik suvokti, kokias teises ir pareigas jis įgyja sudarytos sutarties pagrindu, bet taip pat ir įvertinti jam potencialiai reikšmingus ekonominius padarinius, prisiimamą riziką ir nuspręsti dėl sutarties sudarymo pagal konkrečias, verslininko iš anksto suformuluotas sąlygas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-97-916/2022, 62 punktas).
37. Tam, kad būtų laikomasi skaidrumo reikalavimo, itin svarbu tai, ar draudimo sutartyje skaidriai apibūdinti draudimo išmokos nemokėjimo pagrindai. Nagrinėjamu atveju Draudimo taisyklių sąlygos, nustatančios pagrindą nemokėti draudimo išmokos, jei draudikui nurodomos tikrovės neatitinkančios įvykio aplinkybės, turinys, turi leisti pakankamai informuotam ir protingai pastabiam bei nuovokiui vartotojui remiantis aiškiais ir suprantamais kriterijais suvokti, kaip konkrečiai taikoma ši sąlyga.
38. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad Draudimo taisyklių 8.1.23 punkto sąlyga, patenkanti į pagrindinį sutarties dalyką, nagrinėjamos bylos atveju nesudaro pagrindo spręsti, kad vidutinis pakankamai informuotas ir protingai pastabus bei nuovokus vartotojas galėjo nesuprasti šios sąlygos prasmės ar netinkamai įvertinti iš šios sąlygos kylančias jam galimai reikšmingas ekonomines pasekmes. Šiuo atveju sutarties sąlyga suformuluota aiškiai ir atspindi draudėjo sutartinę sąžiningumo pareigą. Priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, aptariamame Draudimo taisyklių punkte aiškiai įvardijama, kad įvykio pripažinimą nedraudžiamuoju lemia ne vien klaidingos ar netikslios informacijos apie jį pateikimas draudikui, tačiau sąmoningas draudėjo veikimas siekiant neteisėtai ir (arba) nesąžiningai gauti draudimo išmoką ar ją padidinti.
39. Konstatavusi, kad aptariama Draudimo taisyklių sąlyga atitinka skaidrumo reikalavimą, teisėjų kolegija nevertina šios sąlygos sąžiningumo materialiuoju aspektu ([CK](#) 6.228⁴ straipsnio 7 dalis).

Dėl draudiko atsisakymo mokėti draudimo išmoką

40. Kasaciniame skunde taip pat teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė Draudimo įstatymo 98 straipsnio 8 dalį, nes sprenddamas dėl atsakovės atsisakymo mokėti draudimo išmoką pagrįstumo nevertino tokių svarbių aplinkybių kaip draudėjo kaltė, draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumo, jo priežastinio ryšio su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydžio.
41. Atsakydama į šiuos kasacinio skundo argumentus, teisėjų kolegija visų pirma pabrėžia nedraudžiamųjų įvykių ir draudimo sutarties sąlygų, kurias pažeidus draudikas gali atsisakyti mokėti draudimo išmoką, atribojimo svarbą.
42. Teisine prasme draudžiamasis įvykis yra juridinis faktas, t. y. realaus gyvenimo reiškinys, su kuriuo įstatymas sieja teisinius padarinius, konkrečiai – draudiko pareigą išmokėti draudimo išmoką. Sutartyje nustatyti draudžiamieji ir nedraudžiamieji įvykiai apibrėžia draudiko prisiimamos rizikos mastą, draudimo sutarties apimtį ir ribas. Nedraudžiamuoju įvykiu laikytinas atsitikimas, kai įvyksta į draudimo rizikos apibrėžtį patenkančias įvykis, tačiau šalis yra susitarusios, kad dėl konkrečių aplinkybių ir savitų aiškių draudimo sutartyje nustatytų sąlygų šis įvykis nelemia draudiko pareigos išmokėti draudimo išmoką. Dėl skirtingų sukeliamų teisinių padarinių nedraudžiamuosius įvykius reikia atriboti nuo draudimo sutarties sąlygų, kurias pažeidus draudikas gali atsisakyti mokėti draudimo išmoką. Tokios sąlygos yra susijusios su draudimo sutarties vykdymu, sutarties sąlygų laikymusi. Nedraudžiamieji įvykiai pašalina draudiko pareigą mokėti draudimo išmoką *ab initio* (nuo pradžių), o sąlygų, kurių nevykdymas leidžia draudikui nemokėti draudimo išmokos, buvimas įpareigoja draudiką arba ginčą sprendžiantį teismą vertinti draudėjo kaltę, draudimo sutarties pažeidimo sunkumą, jo priežastinį ryšį su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydį (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-461-378/2017 22 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
43. Vienas draudimo sutarties pažeidimų yra termino pranešti draudikui apie draudžiamąjį įvykį pažeidimas. [CK](#) 6.1012 straipsnyje nustatyta, kad draudėjas, sužinojęs apie draudžiamąjį įvykį, privalo pranešti apie tai draudikui ar jo atstovui per sutartyje nustatytą terminą ir sutartyje nustatytu būdu. Jeigu draudėjas (naudos gavėjas) neįvykdo šios savo pareigos, draudikas turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką arba ją sumažinti, atsižvelgdamas į tai, ar draudėjas savo pareigos neįvykdė tyčia ar dėl neatsargumo, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad nepranešimas apie draudžiamąjį įvykį neturi įtakos draudiko pareigai išmokėti draudimo išmoką ([CK](#) 6.1012 straipsnio 2 dalis).
44. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad dėl termino pranešti draudikui apie draudžiamąjį įvykį pažeidimo galimi tokie padariniai: atsisakymas išmokėti draudimo išmoką, jos sumažinimas, taip pat gali likti prievolė išmokėti draudimo išmoką tais atvejais, kai įrodoma, kad apie draudžiamąjį įvykį draudikas sužinojo laiku arba kai nepranešimas apie draudžiamąjį įvykį neturi įtakos draudiko pareigai išmokėti draudimo išmoką. Nurodytos draudėjo pareigos nevykdymas savaime nelemia pagrindo atsisakyti draudikui išmokėti draudimo išmoką draudėjui. Šio draudimo sutarties pažeidimo padarinių rūšį lemia nurodytose teisės normose ir šalių sudarytoje draudimo sutartyje nustatyti faktai. Dėl to nustčius tokį draudimo sutarties pažeidimą, t. y. draudėjui laiku nepranešus apie draudžiamąjį įvykį draudikui, svarbu nustatyti: ar draudėjas šį pažeidimą padarė tyčia, ar dėl neatsargumo (draudėjo kaltė); draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumą, jo priežastinį ryšį su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydį (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 13 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2013 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
45. Teisėjų kolegija pažymi, kad šiuo atveju šalių ginčas kilo ne dėl to, kad draudėja (ieškovė) pavėluotai pranešė draudikei (atsakovei) apie įvykį, o dėl to, kad draudikei sąmoningai buvo nurodytos klaidingos automobilio detalių dingimo aplinkybės (įvykio laikas).
46. Draudimo įstatymo 98 straipsnio 8 dalyje, apie kurios pažeidimą teigiama kasaciniame skunde, įtvirtinta draudiko pareiga atsižvelgti į draudėjo kaltę, draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumą, jo priežastinį ryšį su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydį tais atvejais, kai jis atsisako mokėti arba sumažina draudimo išmoką dėl to, kad draudėjas pažeidė draudimo sutarties sąlygas. Taigi ši norma reglamentuoja atvejus, kai draudėjas pažeidžia draudimo sutarties sąlygas. Nagrinėjamoje byloje ginčui kilus dėl įvykio pripažinimo nedraudžiamuoju, o ne dėl draudimo sutarties sąlygų pažeidimo, nėra teisinio pagrindo taikyti draudimo sutarties sąlygų pažeidimo pasekmes draudėjui reglamentuojančių teisės normų, todėl atitinkami kasacinio skundo argumentai atmestini.

Dėl įrodymų vertinimo taisyklių aiškinimo ir taikymo

47. Kasaciniame skunde taip pat teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK](#) 176, 185 straipsnius, 331 straipsnio 4 dalies 4 punktą, skundžiamame sprendime nepasisakęs dėl didžiosios dalies pirmosios instancijos teismo ištirtų įrodymų.
48. Vertinant šiuos kasacinio skundo argumentus pažymėtina, kad įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą reglamentuojančių civilinio proceso teisės normų aiškinimo ir taikymo praktika suformuota ir išplėtotą daugelyje kasacinio teismo nutarčių. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad įrodymų vertinimas pagal [CPK](#) 185 straipsnį reiškia, jog bet kokios informacijos įrodomąją vertę nustato teismas pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-87-969/2017, 47 punktas). Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadas apie tam tikrų įrodinėjimo dalykų konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje

Nr. 3K-3-229-916/2017 23 punktą). Nė vienas įrodymas teismui neturi iš anksto nustatytos galios ir turi būti vertinamas kartu su kitais įrodymais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-253/2010). Vertinant kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę reikia nustatyti, koks jo ryšys su įrodinėjimo dalyku, ar tas įrodymas yra leistinas, patikimas, ar nėra suklaidinimo požymių, ar tinkamai buvo paskirstytos įrodinėjimo pareigos, ar nepaneigtos pagal įstatymus nustatytos prezumpcijos, ar yra prejudicinių faktų. Vertindamas įrodymų visetą, teismas turi įsitikinti, kad pakanka duomenų išvadai, jog tam tikri faktai egzistavo arba neegzistavo, kad nėra esminių prieštaravimų, paneigiančių tokias išvadas. Teismas, vertindamas įrodymus, turi vadovautis ne tik įrodinėjimo taisyklėmis, bet ir logikos dėsniais, pagal vidinį įsitikinimą padaryti nešališkas išvadas. Reikalavimas vertinti įrodymus, vadovaujantis vidiniu įsitikinimu, yra teismo nepriklausomumo principo išraiška, nes niekas negali nurodyti teismui, kaip vertinti vieną ar kitą įrodymą. Įrodymų vertinimas civilinėje byloje grindžiamas taisykle, kad tam tikrų faktinių aplinkybių buvimą teismas konstatuoja tada, kai jam nekyla didelių abejonų dėl tų aplinkybių egzistavimo. Teismas gali daryti išvadą apie tam tikrų aplinkybių buvimą tada, kai byloje esančių įrodymų visuma leidžia manyti, jog labiau tikėtina atitinkamą faktą buvus, nei jo nebuvus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-139/2010; 2012 m. lapkričio 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2012; ir kt.). Įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklės pagal įstatymą nereikalauja, kad visi prieštaravimai būtų pašalinti (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-42-684/2019](#) 30 punktą).

49. Nagrinėjamoje byloje reikšmingas aplinkybės – automobilio detalių praradimo laiką – ieškovė įrodinėjo liudytojų (savo sutuoktinio ir sodo kaimynų) parodymais, o atsakovė – automobilio kompiuterinės diagnostikos (klaidų apklausos) protokolo duomenimis.
50. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad aplinkybė, jog asmuo, apklausiamas kaip liudytojas, gali būti suinteresuotas duoti vienai iš šalių palankius parodymus, nėra pagrindas atsisakyti apklausti asmenį kaip liudytoją, o jo duotų parodymų nevertinti kaip įrodymų šaltinio – įrodinėjimo priemonės, o joje esančių faktinių duomenų – kaip įrodymų, bet turi įtakos parodymų įvertinimui. Kadangi liudytojų parodymai ir jų pateikimas yra subjektyvaus pobūdžio, tai aplinkybės, kad asmuo tarnybos, darbo, asmeninių, draugystės, verslo ar kitokiais ryšiais yra susijęs su dalyvaujančiais byloje asmenimis, gali sudaryti pagrindą teismui vertinti liudytojų parodymus kaip nepatikimus. Ši išvada turi būti daroma pagal liudytojų parodymų turinį, visų byloje esančių įrodymų visumą ([CPK](#) 185 straipsnis) ir turi būti motyvuota (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2008). Vertinant šalių, trečiųjų asmenų paaiškinimus ir liudytojų parodymus pagal [CPK](#) 185 straipsnį, turi būti remiamasi įrodymų patikimumo principu. Parodymai ir paaiškinimai gali būti vertinami kaip patikimi, jeigu jie nuoseklūs, išsamūs, detalūs, juos duodančiajam esant pakankamai objektyviam dėl nagrinėjamos bylos aplinkybių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13/2013).
51. Liudytojų apklausa turi vykti laikantis tvarkos, nustatytos [CPK](#) 192 straipsnyje. Pagrindinė liudytojų parodymų gavimo taisyklė – liudytojas apklausiamas teismo posėdyje, teisėjo ir posėdyje dalyvaujančių asmenų akivaizdoje. Tokiu būdu geriausiai užtikrinamas proceso betarpiškumo principas, įtvirtintas [CPK](#) 14 straipsnyje, sudaroma galimybė teismui bei dalyvaujantiems byloje asmenims užduoti liudytojui klausimus ir taip išsamiai nustatyti bylai reikšmingus faktinius duomenis.
52. Šiuo atveju bylos nagrinėjimas pirmosios instancijos teisme vyko nuotoliniu būdu ir trys iš keturių ieškovės prašymu apklaustų liudytojų parodymus davė, būdami ieškovės atstovo (advokato) kontoros patalpose, taigi teismas neturėjo galimybės patikimai užtikrinti [CPK](#) 192 straipsnyje įtvirtintos liudytojų apklausos tvarkos.
53. Teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentais, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime atskirai neaptarė liudytojų parodymų ir nepateikė jų vertinimo, tačiau išsamiai pagrindė, kodėl patikimais laikė kompiuterinės diagnostikos protokole užfiksuotus duomenis.
54. Minėta, liudytojų parodymai yra subjektyvaus pobūdžio. Kompiuterinės diagnostikos (automobilio klaidų apklausos) duomenys, priešingai, yra objektyvūs automobilio programinės įrangos duomenys. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje labiau tikėtina, kad objektyviau realybę (automobilio būklę tam tikru metu) atspindi būtent automobilio kompiuterinės diagnostikos duomenys, o ne liudytojų parodymai, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai jiems suteikė didesnę įrodomąją vertę.
55. Teisėjų kolegija pažymi, kad nors klaidų apklausos protokole nurodytos klaidos savaime vienareikšmiškai nepatvirtina (atsižvelgiant į apklausą atlikusio liudytojo parodymus), jog atitinkamos detalės iš automobilio buvo būtent išimtos, tačiau, vertinant byloje nustatytą faktinių aplinkybių visumą – kad po savaitgalio ieškovės sutuoktinis pranešė apie detalių vagystę, užfiksuotas prarastas valdymo blokų ryšys būtent su dingusiomis detalėmis, prieš savaitgalį automobilis buvo tvarkingas, jokių klaidų prietaisų skydelyje nerodė, tokia išvada yra labiausiai tikėtina, tai ir pažymėjo apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime.
56. Be to, nors automobilio klaidų apklausą atlikęs specialistas nurodė, kad automobilio klaidų apklausos protokole teoriškai gali būti nurodytas klaidingas ryšio su atitinkamomis detalėmis praradimo laikas, tačiau nagrinėjamo atveju nėra prielaidų tokiai išvadai, atsižvelgiant į byloje nustatytą faktinių aplinkybių visetą: visų pirma tai, kad per patikrą įjungus automobilio deginą bei įrašant klaidas buvo užfiksuotas realus kalendorinis laikas; taip pat automobilio išardymo mastą (išimtų detalių kiekį), įvykio vietą (ieškovės gyvenamosios sodybos kiemas).
57. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime pažymėjo, kad nors ieškovė ir jos sutuoktinis teigė per visą savaitgalį (2020 m. gegužės 15 d. – 2020 m. gegužės 18 d.) turėję galimybę stebėti automobilio būklę, įvertinus automobilio detalių vagystės apimtį, nei ieškovė, nei jos sutuoktinis 2020 m. gegužės 17 d. vakare automobilio tvarkingo matyti negalėjo. Ši išvada padaryta išsamiai išanalizavus ir įvertinus byloje surinktus įrodymus, jų turinį, santykį su kitais byloje surinktais įrodymais. Teisėjų kolegija neturi pagrindo su tokia išvada nesutikti. Tai reiškia, kad ieškovė (jos sutuoktinis) sąmoningai suteikė atsakovei klaidingą informaciją apie įvykio laiką ir tokio elgesio negalima pripažinti sąžiningu ieškovės suklydimu dėl nereikšmingų įvykio faktinių aplinkybių.
58. Atkreiptinas dėmesys, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime nurodė, jog vien klaidingos informacijos pateikimas nėra pakankama sąlyga nemokėti draudimo išmokos, kadangi formalus Draudimo taisyklių 8.1.23 punkto taikymas yra nesuderinamas su esminiu imperatyvaus įstatymo reglamentavimo, kuriam detalizuoti skirta aptariama norma, tikslu – išsiaiškinti įvykio, kurį prašoma pripažinti draudžiamuoju, aplinkybes ir priimti sprendimą dėl draudimo išmokos mokėjimo. Nustatęs, kad įvykis įvyko kitomis, nei nurodo draudėja (ieškovė), aplinkybėmis, teismas konstatavo pagrindą vadovautis Draudimo taisyklių 8.1.23 punktu ir ginčo įvykį laikyti nedraudžiamuoju, o draudimo įmonės atsisakymą mokėti draudimo išmoką – pagrįstą.
59. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, nors skundžiamame sprendime atskirai neaptarė visų liudytojų parodymų apie automobilio būklę 2020 m. gegužės 16–17 d., tačiau, atsižvelgiant į tai, kad jie yra iš esmės analogiški ieškovės ir jos sutuoktinio parodymams šiuo aspektu ir juos paneigia objektyvaus pobūdžio kompiuterinės diagnostikos (automobilio klaidų apklausos) protokolo duomenys, nepadarė esminio proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodymų vertinimą ir apeliacinės instancijos teismo sprendimo turinį, pažeidimo.
60. Kaip jau minėta šios nutarties 48 punkte, teismas gali daryti išvadą apie tam tikrų aplinkybių buvimą tada, kai byloje esančių įrodymų visuma leidžia manyti, jog labiau tikėtina atitinkamą faktą buvus, nei jo nebuvus, o įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklės pagal įstatymą nereikalauja, kad visi prieštaravimai būtų pašalinti. Teisėjų kolegija, remdamasi tuo, kas nurodyta, proceso teisės laikymosi aspektu patikrinusi ir įvertinusi apeliacinės instancijos teismo išvadą, nusprendžia, kad ieškovės kasacinio skundo argumentai neteikia pagrindo pripažinti, jog apeliacinės instancijos teismas faktines bylos aplinkybes nustatė nukrypdamas nuo kasacinio teismo praktikos dėl įrodymų vertinimo taisyklių.
61. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje teismų nustatytos bylos aplinkybės atitinka byloje surinktus faktinius duomenis, įvertintus laikantis įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklių ([CPK](#) 176, 177, 185 straipsniai), o padarytos išvados, kad atsakovė įrodė, jog ginčo įvykis

įvyko kitomis, nei nurodė ieškovė ir jos sutuoktinis, aplinkybėmis, yra pagrįstos byloje esančių įrodymų viseto analize ir įvertinimu pagal pirmiau nurodytus įstatymo reikalavimus ir teismų praktikoje suformuluotas įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

62. Teisėjų kolegija, patikrinusi skundžiamą apeliacinės instancijos teismo sprendimą teisės taikymo aspektu, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad pagrindo kasacinio skundo argumentais panaikinti ar pakeisti skundžiamą apeliacinės instancijos teismo sprendimą nenustatyta ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 3 dalis).
63. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Netenkinus ieškovės kasacinio skundo, bylinėjimosi išlaidos jai neatlygintinos. Atsakovė bylinėjimosi išlaidų nepatyrė. Kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Kauno apygardos teismo 2022 m. balandžio 14 d. sprendimą palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gediminas Sagatys

Antanas Simniškis

Algirdas Taminskas